

Bij het vijftigjarig bestaan van het begrip garderegimenten

J.P.C.M. van Hoof

Bij Koninklijk Besluit van 26 mei 1948 nr. 5 werd vastgesteld dat de regimenten grenadiers, jagers en 'Prinses Irene' per 1 juni als garderegimenten zouden worden aangeduid. Blijkens de tekst van dit KB gebeurde deze naamswijziging wegens: "(...) de wenselijkheid de Regimenten Grenadiers, Jagers en Prinses Irene een naam te geven, welke duidt op de bijzondere betrekking, waarin deze regimenten staan tot het Koninklijk Huis; (...). De geschiedenis van deze drie infanterie-eenheden laat zien dat hun band met het Huis Oranje-Nassau inderdaad hecht was. Als we op zoek gaan naar de oorsprong van deze regimenten, hoeven we, wat het laatstgenoemde betreft, maar heel kort terug in de tijd. De oprichting van het Regiment 'Prinses Irene' vond namelijk plaats bij het KB van 18 april 1946 nr. 154. Dit onderdeel, dat in 1952 het Garderegiment fuseliers 'Prinses Irene' ging heten, zet de traditie voort van de Koninklijke Nederlandse brigade, die op 11 januari 1941 in Engeland in het leven werd geroepen en die was voorbestemd om in geallieerd verband een bijdrage aan de bevrijding van West-Europa te leveren. Op 26 augustus van dat jaar stemde Koningin Wilhelmina ertoe dat deze eenheid de erenaam 'Prinses Irene' zou dragen. De dag daarop begiftigde de vorstin haar ook met een eigen vaandel. De formele opheffing van deze Irene-brigade, zoals zij doorgaans werd aangeduid, vond plaats op 14 december 1945. Voor het ontstaan van het Regiment grenadiers en het regiment Jagers moeten we aanmerkelijk verder terug in de historie, en wel naar 1829. Op 7 juli van dat jaar tekende Koning Willem I het besluit tot oprichting van de afdeling Grenadiers, twee bataljons jagers en de 18e afdeling infanterie. Hierbij moet worden aangetekend dat bij de infanterie tot 1841 de regimenten als afdeling werden aangeduid. In laatstgenoemd jaar werd bovendien bepaald dat er voortaan binnen de infanterie ook een Regiment jagers zou bestaan. Dit was echter een kort leven beschoren, want in 1843 werd het met de grenadiers samengevoegd tot één regiment. Pas in 1913 werd deze bundeling ongedaan gemaakt.

In het KB van 7 juli 1829 nr. 104 legde Koning Willem I ondermeer vast dat de afdeling grenadiers was voorbestemd om: "(...) in Brussel en 's-Gravenhage en mitsdien onmiddellijk onder Ons oog dienst te doen". Met deze zinsnede wordt gerefereerd aan het feit dat onder het verenigde Koninkrijk der Nederlanden, dat in 1815 was opgericht en het grondgebied van het huidige Nederland en België besloeg, de beide genoemde plaatsen als Koninklijke residentie fungeerden. Na het uitbreken van de Belgische opstand in 1830 viel Brussel als zodanig voor Willem I weg. Voor de grenadiers bleef sindsdien alleen Den Haag als garnizoensplaats over en dat zou bijna onverkort tot in 1940 zo blijven. Rond 1840 kwamen overigens ook de jagers in Den Haag in garnizoen.

Door nadrukkelijk de koninklijke residentie als garnizoensplaats aan te wijzen haakte de koning aan bij het aloude idee van de garde. Daaronder werd oorspronkelijk de persoonlijke lijfwacht van een vorst of een hoogwaardigheids-bekleder verstaan. Zo beschikten achtereenvolgens Willem van Oranje, Maurits en Frederik Hendrik over een eigen lijfgarde of lijfcompagnie. Voor laatstgenoemde werd in 1634 een Regiment garde te voet opgericht, dat onder stadhouder Willem III (1672-1702) zijn bijzondere status verloor en voortleefde als een regulier infanterie-regiment. Daarvoor in de plaats kwam in 1672 een nieuw garderegiment, waarvan het jaar daarop ook een compagnie grenadiers ging deel uitmaken. Dit sinds 1702 als Hollandse gardes aangeduide regiment zou tot het eind van de Republiek tot het Staatse leger blijven behoren.

Zoals bekend, kreeg het begrip garde vooral in de Napoleontische tijd een magische klank. Niet alleen de omvang nam toe, maar ook de diversiteit.

Tegelijkertijd kreeg het elitekarakter van deze troepen een groter accent. Al deze elementen vinden we ook terug in de garde van het leger van het Koninkrijk Holland (1806-1810), die in 1806 werd uitgebreid tot ongeveer 7.000 man. Daaronder bevonden zich onder meer grenadiers, jagers, cavalerie en artillerie. Het elite-element klinkt ook door in het KB van 1829, waarin onder meer staat vermeld dat de Afdeling grenadiers bij uitstek een keurkorps zou zijn. Willem I ging echter nog niet zo ver om aan deze eenheid de naam garde te verbinden. Dat werd evenwel in 1948 goedge maakt met het aan het begin van deze bijdrage vermelde KB. In de jaren negentig van deze eeuw werden de grenadiers en jagers weer onder één noemer gebracht, zodat de Koninklijke landmacht momenteel over twee in plaats van drie garderegimenten beschikt.

Geraadpleegde Literatuur

- Fabri, H.F., *De geschiedenis van het Garderegiment Grenadiers 1829-1982* (z.pl., [1982])
- Schulten, C.M. en F.J.H.Th. Smits, red., *Grenadiers en Jagers in Nederland 1599-1829-1979* (Den Haag, 1980)
- Smidt, H.A.R., *Koninklijke Nederlandse Brigade Prinses Irene – Garderegiment Fuseliers Prinses Irene 1941-1991* (z.pl., [1991]).